

Giriş.

Terror təşkilatlarının siyasi məqsədlərlə terror aktları həyata keçirməsi və çox sayda günahsız, mülki şəxslərin öldürülməsi siyasətçiləri bu vəziyyətlə mübarizə aparmağa, bir an öncə tədbirlər görməyə vadar etmişdir. Bu zaman terrorizmlə mübarizə üçün diqqət daha çox hərbi mübarizəyə, güc vasitəsilə terrordan qorunmağa yönəlmişdir. Elə bu səbəbdən də terrorçuluğun maliyyələşdirilməsi ilə mübarizəyə yetərinə diqqət ayrılmamışdır, diqqətə alınmamışdır. Halbuki terror təşkilatlarının var ola bilməsi üçün çox ciddi maliyyə mənbələrinə ehtiyac vardır. Ən bəsit məntiqlə düşünsək deməliyik ki, bir qrup insanın yerləşdirilməsi (məkanla təmin olunması), yaşamaq üçün zəruri ehtiyaclarının təminatı, öz aralarında bir-birləri ilə xəbərləşmək üçün, nəqliyyat üçün vasitələrin əldə edilməsi, ən əsası isə silah, partlayıcı maddələr, zəhərli maddələr və digər qurğular ilə təmin olunma böyük miqdarda pul vəsaiti və əmlakın olmasını tələb edir. Bütün bu səbəblər terror təşkilatlarını gəlir əldə etməyə yönləndirir. Terror təşkilatlarının gəlir qaymaqları aşkarlanır və onlara qarşı mübarizələr aparılırsa, bu təşkilatlar müəyyən mənada demək olar ki, “nəfəssiz” qalarlar. Həmçinin terrorizmin maliyyələşdirilməsi ilə mübarizə aparmaq ona görə çox vacibdir ki, bu zaman həm növbəti terror aktlarının qarşısı alınmış olur, həm də terror qruplaşmasının planları, məqsədləri, terror fəaliyyətinin həyata keçirilməsi üsul və vasitələri və s. aydınlaşdırılmış olur. Bu sadalananlar terrorizmlə mübarizə mövzusunun əhəmiyyətliliyini göstərir.

Terror təşkilatları mütəşəkkil cinayətkar birliklərdən onunla fərqlənir ki, bu təşkilatlar fəaliyyətlərində iqtisadi məqsədlər deyil, siyasi məqsədlər güdürlər. Terror təşkilatları siyasi məqsədli fəaliyyətlərini realizə edə bilmək üçün fonlara (görüntü) ehtiyac duyurlar, bu ehtiyacların müxtəlif mənbələr vasitəsilə təminatına – terrorçuluğun maliyyələşdirilməsi deyilir. Milli qanuvericilikdə, daha dəqiq desək “Terrorçuluğa qarşı mübarizə haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinin leqal anlayışı verilmişdir : əldə olunması mənbəyindən asılı olmayaraq, pul vəsaitlərinin və ya digər əmlakın

tamamilə və ya qismən, bilavasitə və ya dolayısı ilə CM-in 102, 214, 214-2, 214-3, 215, 219, 219-1, 226, 227, 277, 278, 279, 280, 282 və 283-1-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş əməllərin şəxs və ya qrup (dəstə, təşkilat) tərəfindən hazırlanmasının, təşkil olunmasının və ya törədilməsinin maliyyələşdirilməsi üçün, yaxud göstərilən cinayətlərin törədilməsi məqsədilə şəxsin və ya həmin məqsədlə yaradılan qrupun (dəstənin, təşkilatın) təmin edilməsi üçün istifadə olunacağı bilərək pul vəsaitlərinin və ya digər əmlakın qəsdən toplanılması və ya verilməsidir. (pul vəsaitləri və ya digər əmlak - əldə edilmə üsulundan asılı olmayaraq, istənilən növ maddi və qeyri-maddi əmlak nemətləri, daşınar və ya daşınmaz əmlak, həmçinin bank kreditləri, yol çekləri, bank çekləri, poçt-göndərişləri, səhmlər və qiymətli kağızlar, istiqrazlar, veksellər, akkreditivlər də daxil olmaqla, bu cür aktivlərə olan hüquqları təsdiq edən elektron və ya hər hansı digər formada tərtib olunan hüquqi sənədlər və ya aktlardır.)

Terror təşkilatları maliyyə ehtiyaclarını tarixin müxtəlif mərhələlərində fərqli qaynaqlardan təmin etmişlər. IX əsrdə terror aktlarını həyata keçirmək üçün təşkilatların çox pula ehtiyacı olmamışdır. Bu dövrlərdə təşkilatlar maliyyə ehtiyaclarını özlərinin daha zəngin olan üzvləri vasitəsi ilə təmin etmişlər. Məsələn, 1858-ci ildə İrlandiyada yaradılan terror təşkilatı (Irish Republican Brotherhood) ABŞ-da yaşayan İrlandiya diasporasından gələn 400 dollara qurulmuşdur.¹

Soyuq müharibə dövründə dövlətlər öz siyasi mənafeləri naminə terrorizmi dolayı yolla istifadə etmişlər. Bu dövrdə terrorizmin ən önəmli maliyyə mənbəyi dövlətlər olmuşdur. Dünyanın iki qütblü sistemində əsl müharibəyə girməkdən çəkinən SSRİ və ABŞ bir-birlərinə qarşı terrordan istifadə etməkdən çəkinməmişdir. Soyuq Savaş dövründən sonra isə müvafiq olaraq dövlətlərin terrorçuluğa dəstəyi azalmışdır. Və beləliklə dövlət dəstəyinin azalması terror təşkilatlarını öz maliyyə ehtiyacını təmin etmək üçün alternativ yollar axtarmağa təhrik etmişdir. 1990-cı illərdə beynəlxalq maliyyə bazarları üzərində dövlətlərin müdaxiləsinin ləğv edilməsi terrorizmin də beynəlxalq səviyyəyə qalxmasına yol

---

¹ Yıldırım,Zeki- Hukuksal Açıdan Terörizmin Finansmanının Önlenmesi. Ankar, Adalet yayınevi, 2012

açmışdır. İqtisadi və maliyyə əngəllərinin qalxması ilə terrorizm dövlətlərarası status qazanmışdır, təhlükəlilik dərəcəsi artmışdır. Beləliklə silahlı terror təşkilatları bir-birləri ilə illeqal şəkildə iqtisadi əlaqələr qurmuşlar. Bu qarşılıqlı əlaqədə olma iqtisadi cəhətdən elə böyümüşdür ki, 11 sentyabr hadisələrindən öncə 1,5 trilyon dollar həcmində terror büdcəsi yaranmışdır.²

ABŞ-a qarşı baş tutan 11 sentyabr hadisələrindən sonra terrorizmlə mübarizədə terroçuluğun maliyyələşdirilməsinin qarşısının alınması daha mühüm əhəmiyyət kəsb etmişdir, mübarizənin bu istiqamətinə daha çox diqqət ayrılmışdır. 11 Sentyabr hadisəsi – 19 nəfər terrorçu tərəfindən eyni vaxtda “American Airlines” və “United Airlines” aviaşirkətlərinə məxsus 4 təyyarənin qaçırılması və bu təyyarələrin birinin Pentaqonu (ABŞ-ın Müdafiə Nazirliyi), ikisinin Dünya Ticarət Mərkəzinin əkiz qüllələrini dağıtması və bir təyyarənin də qəza etdirilməsi ilə nəticələnən bir neçə saat ərzində baş verən dəhşətli hadisədir.³ ABŞ-ın Nyu-York və Vaşinqton şəhərlərində baş verən bu hadisə insanların ölümü (təyyarələrdə olan 259 sənişinlə yanaşı son məlumatlara görə 4000-ə yaxın şəxs həlak olmuşdur) ilə yanaşı həm də dövlətə külli miqdarda maddi zərər vurmuşdur. Ancaq qısa müddət ərzində baş verən bu hadisələrin dünya miqyasında təsiri böyük olmuşdur. 11 Sentyabr terror aktı ABŞ-ın terrorizm ilə mübarizəyə daha ciddi diqqət verməsinə yol açmışdır. Bu hadisədən sonra görülən tədbirlər soyuq müharibə dövründən etibarən dövlətlərin terror təşkilatlarına azalan dəstəyini daha da minimuma endirmişdir.

Azərbaycan Respublikasının da terrorizmə qarşı mübarizəsində yeni mərhələ 2001-ci il sentyabrın 11-də ABŞ-da baş verən terror hadisələrindən sonra başlayıb. Terror aktından dərhal sonra dünya birliyi ABŞ-ın bu terror aktına görə atacağı addımı dəstəkləyəcəyini bəyan etdi. Məsələyə dərhal reaksiya verən dövlətlərdən biri də məhz

---

² Loretta Napoleoni- Maliyyə sahəsində əməkdaşlıq

³ Anar Həsənov- Beynəlxalq Terrorizm-1.hissə -səh.448